[א]לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו [א]מתוך ערקובו ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו חתך את הכרעים ונתנן למי שזכה בהן מרק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזכה בה וב' ביצים עמה קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן [ב]והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין [ב]ומדיחין אותה כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים (א) [ג]במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים [ד]נטל [ג]את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה [ה]נוקב את החזה ונתנה למי שזכה בה עלה לדופן הימנית היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות [ו]דקות חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלויה בה [ד]בא לו לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזכה בה [ז]הקנה והלב והריאה תלוים בה בא לו לדופן השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן ושתי צלעות דקות מלמטן וכך היה מניח בחבירתה נמצא מניח [ח]שתים שתים מלמעלן שתים שתים מלמטן חתכה ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה [ה]בא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזכה בו האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו נטל את הרגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזכה בה נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם הראשון

לא היה שובר בו את הרגל. כשהיה מתחיל [ט]הפשטו היה קרב הראש (ב) העוקץ והרגל ושתי דפנות וידים והחזה והגרה ונמלאת למד מהתם שמפשיטין אותו דרך הרגלים הילכך (כתוב) פירש לך כשתולהו ברגליו באונקליות לא היה שובר את רגליו ומניח רגל השטול ברגל האחר דרך הרגל ויורד עד לחזה וכן מוכח ביומא (דף כה:) דאמרינן התם דרך הנקב שיקוב ברגל שני כדרך הטבחים שתולין את הבהמה להפשיטה: **אלא נוקבו מתוך** ערקובו. כמו ארכובו בשני הרגלים נוקב ומניחן באונקליות דרך הנקבים וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר ועל ידי כן תלוי הבהמה: **היה מפשיט ויורד עד שהגיע לחזה.** שהרי הופשטה כל הבהמה אלא שעדיין תלויה עוד בחזה למטה שעדיין לא הופשטה שם כדקתני לבסוף מרק והפשיט וקודם שיחתוך ממנה שום אבר חותך את הראש ולא מפשיטו שהרי קודם הוא בהקטרה ואלה לחותכו קודם: **ונתנו למי שזוכה בו.** קודם שחתך את הכרעים (ג) רגלי הבהמה כרעים על שם כריעה קרי להו כרעים שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ארבע רגלים יחד: **מירק והפשיט.** גמר כמו (יומא דף לא:) קרצו ומירק אחר שחיטה [י][על] ידו (על) כלומר גמר הפשיטו נגד החזה ועולה וסוף הידים: **קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית.** וה"ה דקודם שיחתוך הידים היה (ד) לו לחתוך רגל הימנית אלא שעדיין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין: **חתכה ונתנה למי שזוכה בה.** דהיינו אותו שזכה בראש: **ושני ביצים עמה.** שעולה בא זכר ואז הבהמה תלויה על ידי הרגל השמאלי: **קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו.** עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שכשלא היה הרגל עדיין חתוך אפי' אם היה קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה: **נטל הפדר.** חלב ונתנו מכסה על בית שחיטת הראש למעלה לכסות בו בית השחיטה [יא]קתני בית (ה) השחיטת הראש כשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולוקח החלב ומכסה וזה דרך כבוד למעלה ולא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת צואר אתיא [קל"א] דכמו שהראש מגוה בשביל שחיטה הכי נמי צואר מגוה הילכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת צואר וצואר כשהיה נושא היה הופך התחך אגלו ואינו נראה אבל הראש קרביו בין אצבעותיו ואוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הילכך מכסה הפדר בית השחיטה והכי יפה לעשות ושחיטת הצואר אינה מגוה בדם כל כך כמו הראש: **נטל את** [יב]**הקרביים ונתנן למי שזוכה בהן להדיחן.** ולהסיר הטינוף שבהן (ו): **וידיחו אותו בבית המדיחין.** [יג]ומדיחין כל צרכה לפי שיש בה טינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם ולא קבעו [ג] בה הלכה [יד]שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך (הקרביים) והבני מעיים אין בהן משום טינופת כל כך: **מדיחין אותן ג' פעמים.** [טו](בכך לכל) במיעוטן של שולחנות בשולחן הקטן של שולחנות של שיש שבבית המטבחיים ולאו הייני שולחנות שבין העמודים [טז]על אותו היו מפשיטין כדמפרש במסכת מדות (דף ל.) אבל מלבד אותן שולחנות היו שולחנות של שיש נראה לי שהיו קבועין בנטה שעליהן היו מדיחין קרביים וכן מייתינן על גמרא דהאי פירקא י' שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחיים שעליהם מדיחין את הקרביים אבל שולחנות שהיו מפשיטין היו בין עמודים וכן גרסי' בהדיא במסכת מדות (דף ל.) שולחנות של שיש שבין העמודים ובשולחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחיים וכן מוכח במדות דאמרינן מקום הטבעות כ"ד [יז]לשולחנות ד' שולחנות לעמודים כו' הננסין ד' והמותר מקום הננסין: **במיעטם.** שולחנות של שיש יכולין להדיח שהתמיד היה כבש והא דתנן במדות (דף לו:) לשכה ששם היו מדיחין קרבי קדשים היינו כרס כדמוכח (ז) הכא שמדיחין בבית המדיחין הכרס וכל צרכי בית המטבחיים מדיחין שם ונראה לי הא דלא היו רוצים להדיח הקרביים עם הכרס בלשכת מדיחין משום שהכרס יותר ויותר יש בה טינופת ואם ידיחו יחד יתלכלכו זה מזה לכך קבעו [יח]זה לזה מקום: **ונטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד.** ועד עכשיו לא היה לו צורך סכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת קרביים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין: **והפריש את הריאה מן הכבד.** הפריד זה מזה כדי (ח) שתהא הריאה עם צואר כדלקמן והכבד עם דופן ימין: **ואצבע הכבד מן הכבד.** אצבע הכבד [יט]כשחותכים את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה: **נקב את החזה.** בדבר שאינו חותך כדרכו שייך לשון נקיבה שהיה מפריד החזה מן הדפנות והצלעות זו ארוכה מזו ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון וזהו עיקר: **ונתנו למי שזוכה בו עלה לדופן הימני היה חותך ויורד עד השדרה.** אבל השדרה אותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח אותה עם הדופן השמאלי לפי שבה הדופן היה תולה הכבד: [כ]**לא היה חותך השדרה עמו.** שאם היה חותכו עמו היתה כבידה [כא][הרבה] (היה): **עד שהיה מגיע לב' הצלעות דקות.** אבל החזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן צלעות וגם למעלה אצל העוקץ היה מניח ב' הצלעות ולקמיה מפרש כשיפרים דופן שמאלי דקתני ומניח ב' צלעות דקות מלמעלה וכו' וכך היה עושה במירתה דופן ימין: **חותכה ונותנה למי שזוכה בו.** והכבד תלויה בה לכך הפריש קודם הריאה מן הכבד שבב' הקרבות היו: **בא לו לגרה.** לצואר: **והניח בה ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן.** ב' צלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן הימני ועכשיו (הניח בו שעדיין) הניח בה ב' צלעות מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן בדופן אצל חזה ועדיין לא חתך דופן השמאלי לכך שייך לומר והניח בה שעדיין הן מחוברות לדופן: **והקנה והלב והריאה תלוין בה בא לו לדופן שמאלי והניח.** לא גרסי' בה [אלא] והניח אצל העוקץ: **ב' צלעות דקות.** דהיינו למעלה וב' צלעות דקות מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן וכן היה מניח עם חבירתה בדופן הימני ב' צלעות למעלה אצל העוקץ ולפי שלא פירש לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשו כאן: **נמצא מניח בשתיהן.** בשתי דפנות שתים שתים מלמטה ושתים ושתים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל מניח בכל א' שתים שתים למטן וכן שתים שתים למעלן: **חתכה.** לדופן שמאל ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה תלויה בה והיא היתה כבידה יותר אלא של ימין קרויה גדולה לפי שהכבד תלוי בה והכבד לאו מן הדופן הוא אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי בה לכך נקראת גדולה: **בא לו לעוקץ.** הוא הזנב חתכו אצל רגל השמאלי שעדיין תלויה הבהמה בו: **האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו.** וכן ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן לפי שאותן צלעות מיקרי כנפי העוקץ ולא הם לפרש שני צלעות מכאן ומכאן: **נטל רגל השמאלי.** שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותחת לאברים ורגל שמאלי נשאר עדיין באונקלי ונתנה למי שזכה בה נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים בידם: עד עכשיו פירשו סדר ניתוחיה מעתה צריך לפרש סדר הולכתם למזבח כיצד מוליכים האברים קודמין זה לזה:

הראשון

מסורת הש"ס

א) ס"א רבות וכן בכל העמוד, **ב)** נ"א כאחד, **ג)** "במעטן" כ"ה בדפו"י.

הגהות הב"ח

(א) במשנה במעטן [ג] על שולחנות. נ"ב לשון הר"ע לפי גירסא זו במעטן לכל הפחות ואם רצה להוסיף ולהדיח יותר מג' פעמים מוסיף עכ"ל אבל יש גורסים במעטן של שולחנות ועיין בתוס' שלפנינו: **(ב) מפרש** ד"ה לא היה שובר וכו' היה קרב הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה ושתי דפנות ונמלאת למד מהתם: **(ג)** ד"ה ונתנו למי וכו' את הכרעים הס"ד ואח"כ מ"ה כרעים רגלי הבהמה על שם וכו' שהופשטו גם הידים עד כנגד החזה היה יכול: **(ד)** ד"ה קרע וכו' היה יכול לחתוך רגל: **(ה)** ד"ה נטל הפדר וכו' קתני בית שחיטת הראש ולא קתני הראש שכשהיה נושא וכו' יפה לעשות ועוד דשחיטת הצואר: **(ו)** ד"ה נטל וכו' שבהן הס"ד ואח"כ מ"ה והכרס מדיחין וכו' ולא קבעו בה לשכת סדחה שיש בדם כיון שיש בה טינופת הרבה הס"ד ואח"כ מ"ה והקרביים וכו' כל כך מדיחין אותן ג' פעמים ודי בכך לכל הס"ד ואח"כ מ"ה במעטן [ג] וכו' וכן מייתינן בגמרא דהאי פירקא שלש עשרה וכו' מקום הטבעות כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן השולחנות ולננסין ד': **(ז)** ד"ה במיעוט שולחנות וכו' כדמוכח התם וכו' ומדיחין אותה כל צרכה פי' בית המטבחיים וכו' קבעו לזה מקום ולזה מקום: **(ח)** ד"ה והפריש וכו' כדי שתשאר הריאה עם:

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ה:
ה ב מיי' שם הל' ו:
ו ג מיי' שם הל' ז:
ז ד מיי' שם הלכה ח:
ח ה מיי' שם הלכה ט:

◆

שיטה מקובצת

א] נוקבו מתחת. תיבת מתוך נמחק: **ב]** תיבת ומדיחין ל"ש ותיבת אותה נמחק: **ג]** פעמים במעוטה על שולחנות אות ד' נמחק: **ד]** העמודים גירסת ר"ש שבבית המטבחיים: **ה]** נקב אות ו' נמחק: **ו]** צלעות רכות חתכה תיבת דקות נמחק: **ז]** בה והקנה והלב: **ח]** מניח בשתיהן שתים: **ט]** מתחיל ואמרינן ביומא דדרך הפשטו היה קרב כיצד הראש והרגל והעוקץ ושתי דפנות והידים והחזה: **י]** שחיטה על ידו כלומר תיבת על נמחק: **יא]** השחיטה ולא קתני בית שחיטת הראש ותו לא לאשמועינן כשהיה: **יב]** את הכרס ונתן למי שזוכה בה להדיחה ולהסיר: **יג]** תיבת ומדיחין ל"ש: **יד]** הדחה שלש פעמים לפי שיש מי שיש בה טנופת תיבת כרס נמחק: **טו]** פעמים בכך לכל במיעוטה אות (כ"ג) [ג'] נמחק: **טז]** העמודים שעל אותן היו אות ו' נמחק: **יז]** כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן שולחנות לננסין תיבת להעמודים כו' ואות ה' נמחק: **יח]** קבעו לזה מקום ולזה מקום הס"ד ומה"ד נטל את: **יט]** הכבד הכבד כשחותכים אצבע הכבד ומפרידין תיבת את נמחק: **כ]** הכבד ולא היה: **כא]** כבידה עד תיבת היה נמחק:

◆

פי' הרא"ש

מערכים דרומים לפי ששירי הדם ניתנין בסמוך לו על יסוד דרומי: **לא היה שובר בו את הרגל.** שהטבח שובר הרגל ועושה נקב ברגל ומעביר הרגל שבור מן הארכובה דרך נקב ששם ברגל האחר ותולה בשני הרגלים ומפשיט: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** ברגל שמאלי ועשה נקב בין הגידים לעצם ותלאו ברגל א' ותפרו במסמרות [דף מ:] זנב הרגל שאינו מגעת לערקוב: **היה מפשיט ויורד.** כשמגיע בין הבהמה וקלא מן הצדדין עד שמגיע לחזה: **חתך את הראש.** עם העור שאינה בכלל הפשטה כדאמרי' בפרק ב' דחולין [דף כו.]: **חתך את הכרעיים.** ד' הרגלים עד הארכובה: **מירק את ההפשט.** גמר כל ההפשט וסילק העור מן הבשר: **קרע הלב והוציא את דמו.** לפי כשהשה לא גונח בשעת השחיטה ומשכת את הדם מבית השחיטה והוא הדם הקרוש הנמלא בלב והי"ל הדם שנספך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח. נ"ל שמשנה זו אין מקומה כאן אלא אחר אותה משנה דקרעו ונמלא כולו גלוי לפניו דקודם אותו קריעה א"א להוציא את הלב: **חתך את הידים.** מן הכתפים: **לרגל הימני.** הוא הירך: **למי שזוכה בה.** הוא הכהן שזוכה בראש ושתי אליו הניח דעוקים בירך: **נטל את הפדר.** חלב שעל הקרב: **ונתנו על בית השחיטה מלמעלה.** לכסות לבלוט דם בית השחיטה ודרש לה מקרא בפ"ב דחולין [שם] דכתיב את ראשו ואת פדרו וערכן: **הכרס היו מוליכין אותו ללשכת מדיחין.** ולא רצו להוליך כל הפרש בעזרה: **כל צרכה.** בלי קנוה עד שתהא יפה בכל הצורך: **מדיחין אותן שלש פעמים במעוטה וכו'.** בכלי כמו מעוטן של ויחים מלשון עטיניו מלאו חלב [איוב כא]. ול"נ במיעוטה לכל המיעוט ג' פעמים להעביר שירקא דמעי'. ואית דגרסי במיעוטה של שולחנות שבין העמודים פי' בשולחן קטן שבין העמודים והא דאמרינן במסכת מדות [דף לו:] שבלשכת המדיחין מדיחין את הקרבים קרבים דהתם היינו כרס אי נמי התם מיירי באשר קדשים כדקתני התם ששם היו מדיחין כשהיה להם רוב ובמיס היו הולכים ללשכת המדיחין. אבל התמיד היו מדיחין הקרבים על שולחנות: **והפריש את הריאה מן הכבד.** לפי שהכבד קרב עם הדופן הימני והריאה עם הגרה: **ואצבע הכבד מן הכבד.** כי אצבע הכבד היתה קריבה עם העוקץ והכליות כמו שאמר קרבנות דכתיב על הכליות יסירנה ופירש"י וי"ל שיהא מעט מן הכבד עם הכליות: **ולא היה מזיזה ממקומה.** אחר שהפרידו זה מזה אלא מניחן כאן עד שהיה מנתח את האברים ומניח הריאה דבוקה לגרה והכבד עם הדופן ואצבע כבד עם העוקץ: **נוקב את החזה.** שעושה כמין ארובה שחותך את שומן החזה הרואה את הקרקע